

Ilse Ruijters
Later als ik dood ben

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

Dag 1

Op het moment dat ik de deur achter me dichttrok, was het precies tussen nacht en dag in. Een witte, half doorzichtige maan hing als een krijttekening op een steeds lichter wordende hemel, een mot botste zoe-mend tegen de tl-balk aan het plafond van de galerij. Ik haastte me naar de bushalte – door het trappen-huis, het park met zijn asfaltscheuren, hondenpoep en speelgoedtoestellen onder de graffiti.

De post-it in mijn jaszak, *Siham El Aichi 9 uur*, was een klein, klamp propje geworden dat ik tussen mijn duim en wijsvinger heen en weer rolde.

Mijn mobiel piepte. *Veel succes lieverd. Ik hoop dat het leuk wordt vandaag. x mama en papa.*

Zonder te antwoorden drukte ik het berichtje weg.

Leuk. Dat leek me wel het meest onwaarschijnlijke dat me vandaag zou kunnen overkomen.

‘Sorry dat ik je zo lang heb laten wachten.’ Siham El Aichi, mijn leidinggevende, was een tengere Marokkaanse met een vriendelijk gezicht en een stellige tred. Ze stak haar hand naar me uit. ‘Er was gedoe, we hebben in een van de cellen een telefoon gevonden.’ Ze opende de deur waar PERSONEEL op stond en ging me voor. ‘Je moest eens weten wat ze hier allemaal doen om mobieltjes en drugs naar

binnen te smokkelen.’

Dit was het dan, het moment waar ik nu al maandenlang naar uitkeek. De cruciaalste stap in mijn zoektocht tot nu toe. Achter deze klink bevond zich mijn antwoord.

De gang waar we in uitkwamen, bestond uit een muur met witte deuren aan de ene kant en een melkglazen wand daartegenover. IJzeren staanders onderbraken de saaiheid en zonlicht viel door de rand helder glas die vlak onder het plafond zat, naar binnen. Het zag er overzichtelijk uit. Vriendelijk. Veilig.

Toen er zich een vage contour op het half doorzichtige grijs aftekende, begon het bloed in mijn aderen sneller te stromen. Dat was er een. Eindelijk. Eerstedagsspanning vermengd met opwinding gierde door mijn lijf. ‘Het zal allemaal wel even wennen voor je zijn.’ Siham opende de deur waar KLEEDKAMER 1 op stond. ‘O, hé Jürgen. Hoi. Dit is Elin, de nieuwe socio.’

Jürgen ritste juist zijn bodywarmer dicht. Hij gaf me een hand die de mijne volledig omsloot en gaf me een extra kneepje toen hij zijn functie uitsprak: ‘Beveiliging.’ Hij verkondigde het woord met trots. ‘Zenuwachtig?’

‘Een beetje, misschien,’ antwoordde ik, omdat ik aannam dat ‘gewone’ mensen dat zouden zeggen. ‘Het zijn toch tbs’ers.’

‘Bewoners.’ Siham glimlachte. ‘Tbs’ers klinkt zo...’ Ze

haalde haar schouders op.

‘Bewoners,’ herhaalde ik.

‘Oké, *first things first*.’ Siham ging op het bankje dat midden in de ruimte stond zitten en legde drie items voor me neer. ‘Allereerst je pasje. Ik zal ervoor zorgen dat het vandaag nog gepersonaliseerd wordt, met foto en zo. Dit geeft je toegang tot alle openbare ruimtes. De patiënten hebben er ook allemaal een, maar hebben uiteraard beperkte toegang. Zij kunnen bijvoorbeeld niet op de stafafdeling, of in de therapie-unit, en van de jongens met een maatregel kan het pasje worden geblokkeerd; iemand met een afdelingsarrest kan de unit niet meer af, iemand die zich heeft misdragen bij het sporten, mag de fitness niet meer in, je snapt het.’

Het pasje hing aan een clip die je aan de rand van je broek kon klikken. Ik maakte hem vast en nam de twee sleutels aan die Siham naar me ophield.

‘Dit is de celdeursleutel en deze is van de personeelsruimtes. Wat je ook doet: raak vooral deze nooit kwijt.’ Ze wees op de celdeurloper. ‘Als deze ooit weg is, moeten we de sloten van alle honderdzes cellen laten vervangen. Kosten: vier ton. Maar wat nog veel belangrijker is: als je de celdeursleutel kwijt bent, weten we niet meer wie er nu echt vastzit en wie niet. Veiligheid voor alles, Elin. Veiligheid voor alles.’

Als laatste gaf Siham me een telefoontoestel met

een rode alarmknop.

‘Die is het belangrijkste,’ nam Jürgen het van haar over. Hij stond met zijn handen in zijn zakken tegen de kluisjeswand geleund. ‘Eén druk op die knop en ik ben bij je.’

Ik knikte en keek naar de camera die aan het plafond hing, vlak boven zijn hoofd. Al die voorzorgsmaatregelen maakten me opeens ongerust. Ik stond hier straks binnen met honderd zestig tbs'ers.

Ik bevestigde alles aan mijn spijkerbroek en borg mijn jas en tas – ‘Je mobieltje zit er toch wel in, hè?’ – op in een kluisje. Het sleuteltje ging in mijn zak.

‘Nou, dan zijn we er helemaal klaar voor.’

‘Yes,’ antwoordde ik. Ik haalde diep adem en lachte een lach die moest verbergen wat ik echt voelde. Zenuwen. Maar niet omdat ik bang was.

Jürgen liep met ons mee de gang weer in.

Helemaal aan het eind zat een deur in de melkglaswand. Die naar de andere kant.

Dit was het moment. Tot nu toe waren ‘de grootste en gevaarlijkste criminelen van Nederland’ een concept geweest. Nu ging ik ze ontmoeten. Nu gingen ze een gezicht krijgen. Nu zou ik gaan vinden wat ik altijd al had gezocht.

‘Geen angst laten zien,’ zei Jürgen. ‘Ze ruiken het.’

De sleutels rinkelden tegen elkaar, ik voelde me eerder een cipier dan een sociotherapeut. Ik haalde diep

adem en dacht voor de zoveelste keer: iets anders dan mezelf ga ik hier niet vinden.

Siham hield haar pasje voor de scanner. De deur ging met een luide zoem open.

Dag 1

Als sociotherapeut zou ik een woongroep van elf patiënten begeleiden. Tbs'ers. Ik zou er samen met mijn collega's voor zorgen dat het huishouden gedaan werd, dat iedereen zijn medicatie kreeg, dat iedereen een gevulde agenda had, kortom het stroomlijnen van alle dagelijkse zaken.

'Overdag hebben de heren allemaal een dagbesteding.' Siham wees op een bonk van een kerel die met een schrobmachine de vloer van het hoofdgebouw aan het schoonmaken was.

'Daar,' ze wees naar de kantine, 'zit de horecaopleiding, daar is de bibliotheek, daar de stilteruimte, daar de giftshop waar je kleren, dvd's en cadeautjes voor je bezoek kunt kopen en daar hebben we de werkruimte. De mannen kunnen een klein salaris verdienen met het vullen van zakjes met vogelzand en het in elkaar zetten van snelbinders.'

De schrobmachineman nam me van top tot teen op. Nieuw bloed. Een vrouw. Ik gaf hem een beleefd knikje.

Hij trok zijn neus op en snoof. Zijn borst werd iets groter. Ik rechtte mijn schouders en probeerde elk detail aan hem op te merken.

Zo zou ook hij kunnen zijn.

Ik moest dit onthouden, deze blik, deze houding. Elk

detail kon van belang zijn.

De natte vloer weerkaatste de zachtgele herfstzon die als nawee van het najaar de regen tijdelijk had vervangen.

Onze unit bevond zich in een van de acht gebouwtjes die op het buitenterrein stonden. Om er te komen moesten we langs het voetbal- annex basketbalveld lopen, door het raster van verschillende tuinen heen. Als de hoge, betonnen muur niet overal te zien was geweest, dan zou het hier vakantieparkachtig aan gedaan hebben. Alles was ruim opgezet en goed onderhouden, her en der stonden parkbankjes en kunstwerken.

Twee jonge jongens schoffelden het plantsoen, een tanige vijftiger vol tatoeages stond met een bezem in zijn hand een sigaretje te roken en een atletische jongen (Oost-Europa?) maakte, in zichzelf pratend, een kippenhok schoon.

Zonder dat ze er ook maar iets voor hoefden te zeggen of te doen, voelde ik de afstand.

Zij waren de bewoners, wij waren de leiding. Zij moesten het leren, wij wisten het al.

‘Hé!’ Jürgen stond een eindje verderop, tegen de gevel van een zwart gebouw. Hij stak zijn hand op.

‘Je hebt indruk gemaakt, geloof ik.’ Siham grinnikte.

‘Dat is het therapiegebouw.’ Ze nam een van de zijpa-

den en liep naar hem toe.

De oudere man met wie Jürgen een kop koffie stond te drinken stak hartelijk zijn hand uit. ‘Kocx. Fijn dat je er bent, Elin.’

Jürgen gaf me een knipoog. ‘Arthur is ook van jouw afdeling.’

‘Allemaal gekken, maar ik ben verreweg de ergste. Ik draai al heel wat jaartjes mee, dus als ik je ooit ergens bij kan helpen...’

Ik mocht hem meteen, met zijn hoornen montuur en ruitjesoverhemd.

Dag 1

In het therapiegebouw waren vijftien spreekkamers, die elk uitkeken op zowel de gang als het buitenterrein. Siham bleef stilstaan onder een schelle tl-balk, schuin voor een van de ramen en ging verder met haar verhaal. De man achter haar, in de therapieruimte, keek me ondertussen strak aan. Zijn gezicht was uit graniet gehouwen; een paar harde lijnen vormden zijn kaak, zijn mond een dunne streep, zijn hals en adamsappel hoekig, een litteken van achter zijn oor tot onder zijn kraag en ogen die zo serieus de wereld in keken dat ik er koud van werd.

Er was geen vrolijkheid in deze wereld, zeiden de verticale groeven in zijn wangen. Er was niets om vrolijk over te zijn.

Ik stapte iets naar achteren, omdat opzij niet kon. Siham stond naast een pilaar die de doorgang op deze plek smaller maakte, met haar rug naar de man toe. ‘Groepsgesprekken, creatieve therapie, psychomotorische coaching...’ somde ze op.

Om uit het zicht te stappen moest ik haar onderbreken, of uit mezelf verder lopen, maar zover waren we nog niet, ik kende haar nog geen uur.

Zonder te knippen bleef hij me onverzettelijk aankijken. Alsof ik de enige was die bestond, alsof er geen therapeut tegenover hem zat, er geen raam tussen ons